

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Censvra Sacræ Facvltatis Theologiæ Parisiensis, In
Librum cui titulus est: La Défense de l'authorité de N. S.
P. le Pape, ..., contre les erreurs de ce temps, Par Iacques
De Vernant, à Mets, 1658**

Université <Paris> / Faculté de Théologie

Parisiis, 1665

De l'Extrait du Cayer présenté au Roy & à son Conseil pour les trois Estats
assemblez en la ville de Tours en l'an 1483.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14744

que les anciens Decrets portent que la sentence du Pasteur, ores qu'elle soit iij. iste, est à craindre, ainsi qu'il est dit *in Canon. 1. quest. 3. sententiam Episcopi, sive injusta, sive justa fuerit, timendam esse*: mais au Canon, *si Episcopus*, en la mesme question, cela est interpreté en cette sorte, qu'il la faut craindre, c'est à dire, ne la condamner pas par superbie, orgueil & arrogance: je declaray & protestay par écrit dès le vint-sixième Avril, en mil cinq cens quatre-vints onze, que de grief futur j'estois & suis encore appellant au futur Concile Oecumenique, qui sera legitimement assemblé, estimant que je ne feray seul en cét appel, & qu'aucunes personnes ayans charges publiques, mesme ceux qui ont les charges generales, auxquels touche de procurer la conservation de cét Estat, auront pris ou prendront la mesme voye.

Mais ces autheurs de l'omnipotence & puissance absoluë du Pape non sujette à aucune regle, ont estendu son pouvoir jusques à tout ce qu'il luy plairoit. Qui a esté cause que le Pape a oütoyé au Roy d'Espagne cette dispense, & croy que c'est l'une des causes pour lesquelles le Roy d'Espagne & les Theologiens d'Espagne en faveur du Pape (duquel chacun d'eux espere des bienfaits, & nul d'eux ne quitte sa part du Cardinalat ou du Papat) soustienent si exactement & obnixement cette exorbitante puissance du Pape, *etiam* pour la mettre par dessus le Concile universel de l'Eglise, quoy qu'au Concile de Constance en l'an 1417. auquel furent depolez trois Papes, & esleu Martin V. de la maison Edlonne de Rome, il fut arresté que ce Concile universel de l'Eglise legitimement assemblé, tient sa puissance immediatement de Dieu, & a autorité de reformer l'Eglise, *in capite & in membris*.

Iac. Leschaffsius tract. de libertate antiquâ & canonicâ Ecclesie Gallicane.

Si libertas Ecclesie nihil aliud est quàm jus commune antiquum, ejus casus omnes specialiter enumerari non possunt: corpus enim quoddam juris: verùm quæ illi libertati jura derogant, sunt illa quæ specialiter enumerari publicè utilissimum esset.

Veruntamen si cui libertatem Ecclesie in summa quædam capita distribuere in animo esset, hæc ferè forent, speciales multos casus comprehendentia. Neque Papam, neque totum omninò Clerum jus habere de ullâ re temporali statuendi: multò minus de ullo Regno seu Imperio supremo omnem Ecclesie Pastorem, imd ipsum Papam Concilij Ecclesie esse suppositum.

De l'Extrait du Cayer présenté au Roy & à son Conseil pour les trois Estats assemblez en la ville de Tours en l'an 1483.

Lesdits trois Estats desdits Royaume & Dauphiné sont prêts d'eux en submettre, & s'en submettent au dict & ordonnance du prochain saint Concile, duëment assemblé au lieu qui a esté député par le dernier Concile. Protestans qu'au cas que N. S. Pere voudroit aucune chose faire au prejudice de l'Estat, droits & libertez dudit Royaume & Dauphiné, d'avoir leur recours audit prochain Concile à venir: auquel S. Cõcile & determination d'iceluy, se submettent tous lesdits trois Estats en cette matiere. Et aussi si N. dit S. Pere

vouloit entreprendre, ou dire aucune chose au prejudice de la reformation qui fut faite de toute l'Eglise universelle en chef & membre, aux saints Conciles de Constance & Balle, ou qu'il vouldroit aucune chose entreprendre sur les droits & préeminences du Roy & de sa Couronne, d'en avoir & poursuivre réparation en temps & lieu.

Bagottus Iesuita in Apologetico Fidei, libro 4. disput. 2. cap. 2. sect. 1.

Cum ergò quandò Summus Pontifex doctrinam fidei definit, Dei assistentia, & ne deficiat, specialis providentia non sit miraculosa, oportet Summum Pontificem concurrere, cum Deo cooperari, & sese quodam certo determinatoque modo gerere, quo deficiente non sit illa Dei assistentia infallibiliter speranda, nec Romanus Pontifex ut Christi Vicarius, & Spiritus Sancti organum agat, sed ut privatus homo ac consequenter mendax, & qui non solum deceptus sit, sed etiam alios decipere queat, id enim mendax significat.

Hæc doctrina probatur ex facto S. Petri.

Observo quoque non majorem Romano Pontifici, quàm S. Petro infallibilitatem, sed solummodò parem & ut summum æqualem tribuendam esse: at Christus permittit, ut Sanctus Petrus imprudens & incautus laberetur.... S. Ambrosius in cap. illud 2. ad Galatas, ait, visos fuisse Apostolos dissidere inter se, non in propriâ causâ, sed in sollicitudine Ecclesiæ interveniente causâ negligentia vel erroris. Quamobrem fatetur S. Petrum in sollicitudine Ecclesiæ & regimine negligentiam vel errorem commisisse, & ut ait ibidem Ambrosius, fecisse factum quod veritati Evangelicæ adversabatur. S. Aug. lib. 2. de Bap. cap. 1. aliter quàm veritas postulabat de Circumcisione egisse Petrum, & non rectè in aliquo ingressum esse ad veritatem Evangelij. Vnde concludit: Si potuit Petrus contra veritatis regulam, quàm postea Ecclesia tenuit, cogere gentes judaizare, cur non potuit Cyprianus contra regulam veritatis, quam postea tota Ecclesia tenuit, cogere hæreticos vel schismaticos denudè baptizari?... Antè hanc autem definitionem Concilij Hierosolymitani, licet S. Petrus, ut facto suo probavit, sciret non esse Gentilibus necessariam Judaismi observationem, fortè tamen adhuc dubitabat, an non hæc eis licita esset. Vnde factum est, ut ne Iudæos necessariam esse legem asserentes, Græci scandalizarent, eos judaizare cogeret, & ad tempus Iudæis cederet. Vnde non erravit in fide S. Petrus, sed ut summum nescivit aliquid quod nondùm erat definitum explicitè, aut per imprudentiam non advertit, patiens hæc in parte defectum luminis, inquit *Cornelius*, & assistentiæ Spiritus Sancti.

Atque inde discere possunt Petri successores se esse homines, & labi posse seu pati defectum luminis & prudentiæ, etiam cum res Ecclesiæ tractant, si videlicet non adhibeant media & conditiones quas Spiritus Sanctus requirit, ut eis infallibiliter adsit.

Hoc ipsum Gelasius Papa in tomo de anathematis vinculo, concedit. *Numquidnam, inter cetera ait, aut Petri recta doctrina, cum his qua humanitus acciderunt, repudianda est, aut illa adhuc imbecillis inscitia cum perfectà ejus suscipi-*

pienda est doctrinâ?... Nec S. Cyprianus, nec quàm plurimi cum eo Episcopi unquam damnati sunt tanquam hæretici, aut etiam errantes in fide aut in doctrinâ Ecclesiæ, quod S. Stephano statim non consenserunt. Licet enim probè nossent eum esse Summum Pontificem, & unum in Ecclesiâ supremum iudicem, nec sine ejus autoritate quidquam ad doctrinam fidei pertinens, certissimè definiri posse; ideòque per suam illam de Baptismi ab hæreticis collati reprobatione sententiam in Concilio Carthaginensi latam, nulli præscribere se aut præjudicare velle dixerunt, ut habetur in Epistolâ ad Iubaianum: dubitarunt tamen an S. Stephanus Papa eam omnem diligentiam & cautionem adhibuisset quam arbitrabantur necessariam, ut de Cathedrâ Petri, & cum infallibili Spiritus Sancti assistentiâ eos condemnaret, & ab hæreticis baptizatos rebaptizare omninò vetaret; arbitrati scilicet Summum Pontificem ut hominem labi posse, & ut loquitur Cyprianus Ep. ad Pompeium imperitè atque improvidè dicere & scribere aliquid posse. Quo supposito, conditiones Romano Pontifici ad habendam Spiritus Sancti assistentiam, & in suis de fidei doctrinâ decretis infallibilitatem, necessarias, breviter propono.

Cap. 3. sect. 1.

Prima conditio est, ut sit dispensator fidelis, seu nihil in doctrinâ fidei definienda faciat, nisi quatenus depositæ fidei dispensator est, & supponit Scripturam sacram, traditiones Apostolicas, & doctrinam jam ab antecessoribus definitam IN CONCILIIS, ità ut sint principia, ex quibus per rationem colligat eas propositiones, quas credendas Ecclesiæ definit & proponit.

Idem disput. 3. cap. 10. sect. 1.

Cap. 1. de necessitate Conciliorum, sect. 1. Varia Synodorum genera referuntur. Sanè apud Sanctum Cyprianum, Epist. 7. lib. 2. Clerus Romanus eidem S. Cypriano scribit, eo de negotio egisse se cum Episcopis vicinis & alijs Provinciarum dissitarum, quos Romam persecutio duxerat. Quidquid sit, quantum ego possum colligere, Romanus Episcopus quoties de negotio fidei, aut alijs ad Ecclesiam spectantibus tractat Concilium habet, & saltem Clerum Romanum ex Episcopis suæ Provinciæ, Presbyteris & Diaconis Cardinalibus compositum, in Synodo congregatum audit, nec unquam de fide quidquam definit, nisi in Concilio. Nec verò aliter videretur prudenter agere, & consequenter legitimè ac infallibiliter. Deus enim, ut superius insinuavi, agens de potentiâ ordinatâ, & concursum suum ordinatum præstans, requirit causarum secundarum cooperationem: & in tantum infallibilitatem dat Summo Pontifici, in quantum hunc, non nihil agentem aut dormientem illuminat, sed humano etiam modo & secundum naturalem rationem agentem ipse dirigit. Pontifex igitur debet agere prudenter, & omnem diligentiam pro veritate fidei indagandâ inveniendâque adhibere. Et cum Deus non faciat jam pro fidei doctrinâ novas revelationes, nec novos Prophetas aut Evangelistas suscitet, in tantum dat scientiam veritatis Ecclesiæ, in quantum Summum Pontificem adjuvat, ut ex fidei articulis jam tra-

ditis & notis conclusiones inferat per ratiocinationem. Debet ergò Pontifex ratiocinari & prudenter agere, quod ut faciat, debet peritos & doctos consulere, & ijs auditis cum suo Concilio judicare & definire quid sentiendum sit. Sed de hoc postea magis in particulari agam.

Nunc tantùm habeo duo dicere. Primò quidem Summum Pontificem quæstionem de doctrinâ fidei semper cum Concilio aut Provinciali, aut universali tractare. Secundò in controversijs facilioribus Provincialia seu particularia Concilia sufficere: in gravioribus verò nonnullis quæstionibus, necesse esse audire generalia Concilia, ità ut sine illis eas controversias cum summâ autoritate non dirimat.

Et sectione secundâ, cujus titulus est: quòd sine aliquâ Synodo Papa quæstiones fidei non tradat, probatur.

Primum autem dictum probo usu & praxi continuâ Summorum Pontificum & Ecclesiæ, in quâ nihil gravius aut difficilius Episcopi aut Metropolitanani, nisi prius audito Concilio multa cum deliberatione decernere, aut statuerere, majoresque causas tractare solent.

Illustris locus est apud S. Cyprianum lib. 3. Ep. 19. quâ ad Clerum Carthaginensem suum scribens, de admittendis Confessorum litteris commendatijs pro reconciliatone lapsorum, sic loquitur. *Quæ res cum omnium nostrorum consilium & sententiam spectet, præjudicare ego & solus mihi rem communem vindicare non audeo.* Scio Cardinalem Bellarminum, lib. 1. de Rom. Pont. c. 8. existimare S. Cyprianum, non jure ipso aut ex rei naturâ, sed suâ sponte se adstrinxisse ad nihil ejusmodi sine consilio statuendum. Sed dubito an id probari possit, cum id nullo modo significet S. Cyprianus, & aliud innuant verba illius, rem videlicet, ipsam spectare sententiam omnium, utpotè quæ communis est. Ad idem facit quod sanctus Hieronymus in cap. 1. Epist. ad Tit. ait. *Sicut Presbyteri sciunt se ex Ecclesia consuetudine ei, qui sibi præpositus fuerit, esse subiectos; ità Episcopi noverint se magis consuetudine, quàm dispositionis Dominice veritate Presbyteris esse majores, & in commune debere Ecclesiam regere, imitantes Moysen, qui cum haberet in potestate solus præesse populo Israël, septuaginta elegit, cum quibus populum judicare....* Sed quod ad rem nostram omninò facit, ipse S. Hieronymus etiam tunc cum fatetur Episcopos Presbyteris fuisse majores, voluit tamen ut in commune Ecclesiam regerent Episcopi imitati Moysen, qui licet solus cum autoritate sibi à Deo concessâ populo Israëlítico præesset, septuaginta tamen elegit, cum quibus populum judicaret, quos scilicet consulentes & judicantes audiret, & in partem administrationis admitteret. Sed quod in Ecclesiâ mos ille & usus semper vigerit, ut ipse quoque Romanus Pontifex nihil sine Episcoporum, aut Ecclesiæ suæ consilio in negotijs Ecclesiæ majoribus, & nominatim de fidei doctrinâ definiret, docet suprâ citatus S. Irenæus, cum sub Clemente, eo scilicet authore & presidente Ecclesiam Romanam de reparandâ Corinthiorum fide ad eos litteras scripsisse, ait lib. 3. cap. 3. Et verò antè Nicænum Concilium cum de hæresi damnandâ agendum fuit, id in Concilijs factum est; ut de quatuordecim annorum hæresi scribit Euseb. lib. 5. hist. cap. 23. Cum enim Asiæ suam opi-

nionem & usum defenderent traditione majorum, ea verò consuetudo in nullis prorsus alijs Ecclesijs observaretur, ut videlicet in decimâ quartâ primæ Lunæ die j. junium solemne solveretur, ob eam causam Conventus Episcoporum, & Concilia per singulas Provincias, convocata sunt, Cæsareæ in Palestinâ præsidentibus Theophilo Cæsareæ Episcopo & Narcisso Hierosolymorum, in Achaïa sub Bachilo Corinthiorum, in Galliâ per Irenæum, & verò Romæ, in quo Concilio præfuit Victor Papa.

Sectione 3. cuius titulus est. Eadem necessitas Synodi probatur ex quintâ Synodo.

Præterea hunc morem & verò necessitatem Synodorum pro controversijs fidei dirimendis, quinta Synodus profert, cum collat. 8. ait, *docere sacerdotes communibus questionibus finem communem imponere, & id probat exemplo Apostolorum. Licet, inquit, Spiritus sancti gratia, circa singulos Apostolos abundaret, ut non indigerent alieno consilio ad ea qua agenda erant, non tamen aliter voluerunt de eo quod movebatur, si oporteret gentes circumcidi, desinire priusquam communiter congregati divinarum scripturarum testimonijs unusquisque dicta sua confirmaverunt. Unde communiter de eo sententiam protulerunt ad gentes scribentes: Visum est Spiritui sancto & nobis, &c. Sed & Sancti Patres, qui per temporain sanctis quatuor Concilijs convenerunt, antiquis exemplis utentes, communiter de exortis heresibus & questionibus disposuerunt: certo constituto quod in communibus disceptationibus cum proponuntur, quo ex utraque parte discutienda sunt, veritatis lumen tenebras expellit mendacij: nec enim potest in communibus de fide disceptationibus aliter veritas manifestari, cum unusquisque proximi adiutorio indiget, sicut in proverbij dicit Sa'omon, frater fratri adiutorium præstans exaltabitur, sicut civitas munita. Ità Proverbiorum 18. ubi nostra vulgata habet, frater qui adjuvatur à fratre quasi civitas firma, & judicia quasi vectes urbium. Scio quàm variè locum hunc legant, & interpretentur Doctores. Non est fortè imp. obabilis & ad nostrum institutum non inepra hæc interpretatio. Fratrum mutuam auxilium, & concordia est fortis sicut civitas benè munita, & quemadmodum vectes portarum ad civitatem muniendam pertinent, ità tunc firmior & magis inconcussa est fratrum concordia, cum inter se disceptantes de jure suo decernunt, seu judicia exercent iuxtà illud apud Gallos usitarum proverbium, bona computa amicos bonos facere, seu non esse calumniæ & offensionibus obnoxiam amicitiam, cum amici rationes accepti & dati mutuò diligenter putant. Et ut ad rem nostram illud dictum accommodem, dico tunc rectores Ecclesiæ firmissimo concordia & consensus vinculo colligari, cum sese adjuvantes in deliberando, & quaestionis propositæ rationes omnes expedientes ac veluti litigantes tandem iudicium ferunt. Ad idem probandum Synodus illa quinta profert, quod ait Christus, Matth. 18. ubi postquam dixit, si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, &c. Et, quodcumque alligaveritis super terram, &c. Subjungit, iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis à patre meo, qui in caelis est.*

ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo ibi sum in medio eorum. Quo in loco, observo esse has promissiones inter se connexas, nimirum de adjuvandis Rectoribus Ecclesiarum in solvendis & ligandis Christianis, quod per definitiones doctrinæ fidei, & excommunicationes Hæreticorum fit, cum congregati fuerint legitimè & in nomine Christi, id est imperio & autoritate ejusdem Vicarij; tuncque Ecclesiam audiendam, quia scilicet infallibilis est: SIC TAMEN UT NEMO HANC IN ECCLESIA INFALLIBILITATEM HABEAT, NISI CVM CONCILIO, ET VBI PLURES FVERINT CONGREGATI, ut asserit quinta Synodus, cum ait, *Non posse aliter manifestari fidei veritatem.* Et verò ex ejus dictis ratio satis manifesta colligitur, quia scilicet disceptari debet & discuti proposita fidei quæstio: ab uno autem solo non fit disceptatio, nec nisi inter multos disceptatur & consultatur, maximè cum sint consulendæ Scripturæ traditionesque Ecclesiæ, quas non unus homo, sed plures certò nosse & tradere solent. Deinde, unusquisque, inquit Synodus, adjutorio proximi indiget, & verò etiam Papa, qui quidem est caput visibile Ecclesiæ, sed ita ut sit ejusdem pars & membrum: at membrum nullum quantumvis excellens, dicere potest alijs membris eorum ope se non indigere, 1. Cor. cap. 12. Demùm id ipsum probat Synodus quinta exemplo Apostolorum, & omnium Patrum antiquorum. Quamobrem supponit (Gelafius) non nisi in congregatione seu Synodo res illas legitimè tractari posse, idque postea probat multis exemplis. Nam Sabellium, inquit, damnavit Synodus, Arium Nicæna, Eunomium & Macedonium Constantinopolitana, Nestorium Ephesina, & ita de reliquis. Ex *QUIBUS OMNIBUS CONCLVDO, SVMMVM PONTIFICEM, VT DEFINIAT ALIQVOD INFALLIBILITER CONCILIVM ALIQVOD SEV SYNODVM AVDIRE OPORTERE, NEC MALE DICI TVNC EX S. PETRI CATHEDRA EVM LOQVI, SEV PRONVNCIARE SENTENTIAM, CVM AVDITO CONCILIO PRONVNCIAT.*

Cap. 2. Aliquandò universalia Concilia necessaria esse ostenditur. Sectione 1. Quæstiones fidei diversæ sunt, & adedò difficiles esse possunt, ut requirant Concilium universale.

Alterum quod de Conciliorum necessitate pro solvendis quæstionibus fidei aut hæresibus damnandis dicebam, erat, non quidem semper esse necessaria Concilia universalia, sed sufficere autoritatem Romani Pontificis audito Concilio aliquo particulari: aliquandò tamen quæstiones de fide & controversias esse ejusmodi, ut non nisi plenario seu Oecumenico & universali Concilio terminari seu decidi possint.

Hujus assertionis ratio est, quia quæstiones & controversiæ de fide novæ possunt esse, variæ, & aliæ alijs difficiliores. Cùm enim modò nulla nova revelatio ad fidem Ecclesiæ pertinens fiat: sed novæ de doctrinâ fidei definitiones & propositiones ratiocinatione colligi debent ex ijs propositionibus fidei, quas Ecclesia jam credit & tenet, & novæ istæ definitiones seu propositiones in illis jam creditis contineantur implicite aut virtualiter, sicut in propositionibus quas præmissas vocamus, conclusiones latere & contineri dicuntur; aliquandò quidem facilius istæ reperiuntur, aliquandò difficilior.

4. Probatur eadem assertio ex facto Apostolorum in quæstione ortâ inter primos Christianos, an Gentiles conversi ad Christum essent obligandi ad legem Moysis servandam & ad circumcisionem. Sanè ipse S. Petrus Cornelium Centurionem sine tali obligatione baptisaverat: id ipsum sanctus Paulus asserbat: Neuter tamen, aut ullus Apostolorum quæstionem voluit solvere, & quid de fide credendum esset definire, nisi habito universali Concilio, in quo quæstio diligenter disceptata est, non tantùm ab Apostolis, sed etiam à presbyteris. Res gesta narratur Actorum 15. Nec verò ausim probare quod ait Bellar. citatus, singulos Apostolos potuisse sine Concilio rem definire. Cur enim non tantùm coactum est Concilium, sed etiam inquisitio in eo facta esse dicitur, antequam definiretur quid tenendum esset, an simulatè quærebant Apostoli, aut fingeant se instituere quæstionem de re quam jam exploratissimam habebant? Sanè haud scio an ejusmodi fictiones prudenter admitti queant: quasi verò in negotijs Ecclesiæ tractandis Apostoli ludere voluerint, & prudentes ità esse voluerint sicut serpentes, ut simplicitatem colombarum neglexerint. Quod verò dicitur, Apostolos nihil ad fidei mysteria spectans ignorasse. hoc non impedit, cum Gelasius P. in tomo de anathematis vinculo, in S. Petro *imbecillum inscitiam de eâ re & controversiâ agnoscat* ante hoc Concilium, in quo perfectam doctrinam accepit. Quâ de re legantur quæ dixi in hujus disp. cap. I. ubi cum quinta Synodus ait, *Apostolos non indignisse alieno consilio ad ea quæ agenda erant*, non contradicit doctrinæ hujus capituli, quia aliud est scire quid sit agendum, aliud sine ullo Concilio quamlibet fidei controversiam definire; & in eo plena fuit Apostolorum prudentia, quod *nihil eâ in parte temerè agere, & Ecclesiæ errandi occasionem dare potuerint.*

Septième
proposition
de Jacques
de Vernant.

p. 241 Sa réponse a esté lèuëe, & approuvée par les Theologiens de Paris; d'où nous inferons qu'ils tiennent pour constant que cette doctrine est conforme à la commune croiance de l'Eglise, & aux sentimens de tous les Catholiques, on ne peut dire le contraire sans faire injure à la plus celebre Faculté du monde, car c'est l'accuser d'avoir manqué de connoissance, ou de zele, pour maintenir les veritez Chrestiennes, s'il est vray que par les paroles de nostre Seigneur Iesus Christ à saint Pierre, il soit necessaire de croire que l'infailibilité est promise à tout le Corps de l'Eglise, non pas à la personne du Prince des Apostres.

C E N S U R E.

C E N S U R A.

* an. 1542.
art. 18. 19.
22. 23.
* an. 1663.
art. 4. 5. &
6.

Cette proposition impose à la sacrée Faculté, qui a expliqué sa pensée dans les articles contre Luther, & dans la Declaration qu'elle a faite au Roy tres-Chrestien, l'année 1663.

Hec propositio imponit Sacrae Facultati, quae mentem suam aperuit in articulis contra Lutherum & in declaratione facta apud Regem Christianissimum* anno 1663.*

Des articles de la Sacrée Faculté contre la doctrine de Luther.

Ex articulis Sacrae Facultatis contra Lutheri doctrinam.

10. Martij
3542.

Art. 18. Chaque Chrétien est obligé de croire fermement qu'il y a en terre une Eglise universelle visible, laquelle ne peut errer en la Foy & bonnes mœurs, & à laquelle sont obligez d'obeir tous les fideles en ce qui concerne la Foy & les bonnes mœurs.

18. art. Tenetur & quilibet Christianus firmiter credere unam esse in terris universalem Ecclesiam visibilem quae in fide & moribus errare non potest, qui omnes fideles in his quae sunt fidei & morum obedire adstringuntur.

art. 19. Que s'il arrive quelque doute, ou quelque controverse touchant les saintes Ecritures, la definition & la determination en appartient à ladite Eglise.

19. art. Quod si quid in Scripturis sacris controversa aut dubij oriatur ad praefatam Ecclesiam desinire spectat & determinare.

art. 20. Il est aussi certain qu'il y a plusieurs choses qui ne sont pas expressement & specialement contenuës dans les saintes Ecritures, qu'il faut neantmoins croire, & de necessité recevoir par la Tradition de l'Eglise.

20. art. Est & certum, multa esse credenda, quae non sunt expresse & speciatim tradita in Scripturis sacris: quae tamen per traditionem Ecclesiae sunt necessariorum recipienda.

art. 21. Il faut croire de la mesme certitude de verité, que la puissance d'excommunier est de droit divin, immediatement oütoyé par Iesus-Christ à son

21. art. Eodem veritatis firmitate recipiendum, potestatem excommunicandi esse de jure divino immediatè à Christo Ecclesiae concessam